

Nieuwsbrief

Jeugdzorg

Frank de Grave zwaait scepter over Jeugdzorgbrigade

Op verzoek van staatssecretaris Clémence Ross-van Dorp (VWS) neemt Frank de Grave het voorzitterschap van de Jeugdzorgbrigade op zich. Het kabinet besloot tot de instelling van de brigade bij de behandeling van het voorstel voor de Wet op de jeugdzorg in de Eerste Kamer.

De Grave en zijn twee mede-brigadisten gaan in de zomer van 2004 aan de slag met het opsporen van onnodige bureaucratie in de jeugdzorg en goede voorbeelden van de aanpak daarvan. Mede aan de hand van die voorbeelden zullen zij instellingen in de sector stimuleren tot het verbeteren van de uitvoering van de Wet op de Jeugdzorg. Om deze taken goed te kunnen uitvoeren, zal de brigade vaak het land in gaan. "Ik zal alle verantwoordelijke partijen aanspreken op hun daadwerkelijke inzet om de onnodige bureaucratie aan te pakken", aldus De Grave.

Met cliënten en instellingen onnodige bureaucratie opsporen

Visie van cliënten en instellingen

Een belangrijk aandachtspunt voor de brigade is welke vormen van bureaucratie cliënten en instellingen als onnodig ervaren en waardoor die bureaucratie wordt veroorzaakt. Mogelijke oorzaken zijn in de praktijk gegroeide werkwijzen of de inhoud van wet- en regelgeving. Naar aanleiding van het eindrapport van de Jeugdzorgbrigade, dat over twee jaar verschijnt, besluit het kabinet of aanpassing van wet- en regelgeving nodig is

(foto: CTC)

om bepaalde vormen van bureaucratie uit te bannen. Tegen die tijd zal ook de aan de Eerste Kamer toegezegde tussenbalans van de uitvoering van de nieuwe wet gereed zijn. De ministeries van VWS en Justitie zullen echter wel op korte termijn de bij de wet behorende Algemene maatregelen van bestuur (Amvb's) doorlichten op het aspect bureaucratie.

Naast Frank de Grave (voorzitter van het College Tarieven Gezondheidszorg) maakt ook Dick van Hemmen deel uit van de Jeugdzorgbrigade. Van Hemmen is burgemeester van Nunspeet en voormalig gedeputeerde Jeugdzorg van Flevoland. Het derde lid is Thijs Malmberg. Gedrieën zullen zij zich laten ondersteunen door een extern bureau. De brigade begint met het opstellen van een werkplan en rapporteert elk half jaar over de gemaakte vorderingen. ■

Verder in dit nummer:

- Veiligheid op scholen 2
- Jeugdloket Woerden 3
- Wet Maatschappelijke Ondersteuning 4
- Toegang tot jeugd-ggz via bureau jeugdzorg 5
- Referentiewerkmodel bureaus jeugdzorg 6
- Resultaten Project pleegzorg 2 8
- Twee nieuwe Amvb's 9

De Nieuwsbrief Jeugdzorg is een gezamenlijke publicatie van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en het ministerie van Justitie.

Reacties/suggesties:

e-mail: jeugdzorg@minvws.nl

Plan van aanpak voor veiliger scholen

Door de tragische gebeurtenis op het Terra College in Den Haag is het thema veiligheid op school de afgelopen tijd hoog op de agenda komen te staan. Vorige maand ging de ministerraad akkoord met het 'Plan van aanpak veiligheid in het onderwijs en de opvang van risicoleerlingen' van de minister van Onderwijs, Van der Hoeven. Dit plan, waarvoor bijna 90 miljoen euro is uitgetrokken, moet scholen in staat stellen verbetering te brengen in de veiligheidssituatie. Eind mei is het plan naar de Tweede Kamer gestuurd.

Scholen in het primair en voortgezet onderwijs krijgen op grond van plan geld om in totaal 920 maatschappelijk werkers aan te stellen als leerlingbegeleider. Daarvan komen er 800 in het voortgezet onderwijs en 120 in het primair onderwijs. Bij het primair onderwijs gaat het om scholen met minimaal dertig procent allochtone leerlingen met een achterstand, gevestigd in zogenoemde G4- en G32-gemeenten.

Zorgnetwerken

De betrokken scholen moeten aanvullend een beroep kunnen doen op andere voorzieningen voor de jeugd: het maatschappelijk werk, de leerplichtambtenaar, jeugdgezondheidszorg, jeugdzorg en zo nodig politie en justitie. Bij ongeveer 85 procent van de scholen in het voortgezet onderwijs is dit al geregeld door

(foto: Bart Versteeg)

middel van zorgadviesteams. Vanaf 2007 moet er een landelijk dekkend netwerk zijn van zorg rond de scholen voor primair, voortgezet onderwijs en beroeps-onderwijs. Op dit moment verloopt dit nog niet overal even goed. Het zorgaanbod vertoont vaak nog onvoldoende samenhang, er zijn veel wachtlijsten en het is niet altijd duidelijk wie, op welk moment, waarvoor verantwoordelijk is. De afspraken die eind vorig jaar op landelijk niveau zijn gemaakt over de taakverdeling tussen de bureaus jeugdzorg en de gemeenten, moeten hier verbetering in brengen (zie 'Gemeentelijke taken' op pagina 4).

'Reboundplaatsen'

De samenwerkingsverbanden in het voortgezet onderwijs krijgen met ingang van 2005 geld om 'reboundplaatsen' te creëren. Dit zijn plaatsen voor leerlingen die weliswaar ernstig probleemgedrag vertonen, maar wel een tweede kans in het reguliere onderwijs verdienen. Zij worden tijdelijk van school gehaald, met het doel hun gedrag in positieve zin te veranderen, gezagsverhoudingen te herstellen en leerprestaties te verbeteren. Het budget hiervoor stijgt tussen 2005 en 2007 naar een niveau waarmee 1.500 reboundplaatsen in stand kunnen worden gehouden. Daarop kunnen jaarlijks circa 4500 leerlingen worden geplaatst.

Kort

Financiering jeugdzorgaanbod

In nummer 11 van deze Nieuwsbrief (februari 2004) is uitgebreid aandacht besteed aan het advies van bureau Deloitte over een vraaggestuurde financiering van het jeugdzorgaanbod. Inmiddels is duidelijk geworden dat de deelnemers aan het bestuurlijk overleg - het IPO, de MO-groep en de ministeries van VWS en Justitie - het advies van Deloitte als waardevol beschouwen. Zij hebben besloten op basis van het advies in een aantal regio's pilots uit te voeren. Die zijn bedoeld om de voorgestelde systematiek in de praktijk te toetsen en gegevens te verzamelen voor een betere berekening van normprijzen (de door Deloitte berekende prijzen hebben slechts een indicatief karakter en zijn dus niet door het bestuurlijk overleg vastgesteld). De pilots gaan op 1 januari 2005 van start en duren negen maanden. Nog dat zelfde jaar wordt een besluit genomen over de nieuwe financieringssysteematiek, zodat er vanaf 1 januari 2007 mee kan worden gewerkt. In het voorjaar van 2006 worden de normprijzen voor het zorgaanbod vastgesteld. De komende maanden werkt de rijksoverheid samen met het IPO en de MOgroep een implementatieplan uit. Het onderzoeksrapport van Deloitte (inclusief toelichting) is te vinden op www.jeugdzorg.nl (klik achtereenvolgens op Beleid en Implementatie).

Leerlingbegeleiders, 'reboundplaatsen' en extra plekken op zmk-scholen

Meer zmk-plaatsen

Vanaf 2005 kunnen scholen voor zeer moeilijk opvoedbare kinderen (zmk) meer kinderen plaatsen. Het aantal extra plaatsen loopt op tot duizend vanaf 2006. Ze zijn bedoeld voor leerlingen met ernstige gedragsproblemen die niet meer te handhaven zijn binnen het regulier onderwijs. Deze leerlingen behoeven niet te voldoen aan de normale zmk-criteria.

Meer informatie over het plan van aanpak vindt u op www.minocw.nl/veiligeschool ■

Aantal cliënten verdubbelt binnen een jaar

Sinds november 2003 kent de gemeente Woerden een 'jeugdloket': een centraal aanspreekpunt voor instanties en burgers met vragen en problemen op het gebied van opvoeden en opgroeien. Het fungeert als lokale voorpost voor en toeleider naar het algemeen maatschappelijk werk, bureau jeugdzorg, de jeugdgezondheidszorg en de jeugd-ggz. Lokale instanties en burgers weten deze laagdrempelige voorziening inmiddels goed te vinden. Het aantal hulpverzoeken neemt daardoor sterk toe. Die ervaring hebben ook andere gemeenten met een jeugdloket.

Het jeugdloket in Woerden vindt zijn oorsprong in het lokale onderwijsbeleid. De gemeente en de scholen hebben de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in de zorg voor leerlingen. In het voortgezet onderwijs functioneren zorgadviesteams. In het primair onderwijs is deskundige hulp echter moeilijker te organiseren. Zo ontstond de gedachte aan een jeugdloket, een concept dat ook goed paste in het provinciale programma 'Jeugdbeleid en jeugdzorg in samenhang'. Woerden gaf de uitvoering van het loket in handen van de stichting WeideSticht, onderdeel van de Zorggroep Utrecht West. Deze stichting voert voor Woerden ook het algemeen maatschappelijk werk en het opvoedkundig spreekuur uit. Het jeugdloket sluit daar goed op aan. Bovendien had WeideSticht al ervaring als uitvoerder van jeugdloketten in andere regiogemeenten.

Jeugdloket is geen balie waarachter hulpverleners zitten te wachten

Geen balie

"Je moet het jeugdloket niet zien als een balie waarachter hulpverleners zitten te wachten tot er iemand met een hulpvraag binnenkomt", benadrukt Edwin Aarts, beleidsmedewerker Onderwijs bij de gemeente Woerden. "Er is een telefoonnummer en er zijn twee vaste medewerkers. Zij houden dagelijks spreekuur en zijn daarnaast vaak op pad voor het onderhouden van contacten met scholen,

Juliëtte van der Wurff en Elvera de Langen zijn samen het 'gezicht' van het jeugdloket in Woerden (foto: Bram Gebuys)

de onderwijsbegeleidingsdienst, de politie, de GGD en dergelijke. Ze zijn vooral 'outreaching' bezig." Achter de twee 'loketisten' staat een team maatschappelijk werkers van WeideSticht. De gemeente financiert het geheel. Bureau jeugdzorg, waarvoor het loket een voorpostfunctie vervult, ondersteunt het door begeleiding en scholing van de betrokken werkers, deelname aan cliëntbesprekingen in zorgadviesteams en het leveren van crisisinterventie.

Intake en screening niet overdoen

"De meeste hulpvragen zijn lokaal, met enkele gesprekken af te handelen", stelt Jan van Dijl, teamleider algemeen maatschappelijk werk bij WeideSticht. "Bij zwaardere opvoed- en opgroei problemen verwijzen we de cliënt door naar bureau jeugdzorg. Omdat wij onze intake en screening op die van bureau jeugdzorg hebben afgestemd, kan de cliënt daar terecht zonder opnieuw dat hele proces te moeten doorlopen. De cliënt neemt als het ware zijn dossier onder de arm mee naar Utrecht. Dit versnelt het proces, is klantvriendelijk en voorkomt uitval."

Als er een wachtlijst bestaat voor meer gespecialiseerde hulp, biedt het jeugdloket de cliënt wachtlijstoverbrugging aan. "Als dit langer gaat duren, levert het soms moeilijke situaties op", aldus Jan van Dijl. "Scholen en cliënten worden - terecht - ongeduldig en spreken ons daarop aan, terwijl wij ook machteloos staan. Wij willen onze handen er niet vanaf trekken, maar ons hulpaanbod heeft natuurlijk wel z'n beperkingen. Het gaat in dit soort gevallen per definitie om problemen waar wij onvoldoende voor zijn toegerust."

Toenemende hulpvraag

"Na het instellen van een jeugdloket verdubbelt het aantal jeugdige cliënten gemiddeld binnen een jaar", vertelt Jan van Dijl. "Voorheen wisten bijvoorbeeld scholen niet goed waar zij moesten zijn voor professionele ondersteuning bij een bepaald probleem. Jongeren en ouders in de regio maakten relatief weinig gebruik van voorzieningen zoals bureau jeugdzorg, omdat de afstand tot de stad Utrecht als groot wordt ervaren. Dat de hulpvraag na het instellen van een jeugd-

Aantal AMW-clients t/m 18 jaar in Woerden

	2002	2003 (opening jeugdloket)	2004 (1 jan - 1 mei)
<i>totaal</i>	45	124	100
<i>waarvan verwezen vanuit onderwijs</i>	4	65	50

loket toeneemt, is op zichzelf dus een goede zaak. De keerzijde van de medaille is dat je op een gegeven moment aanloopt tegen capaciteitsproblemen."

Financiële grenzen in zicht

Als het aantal jeugdige cliënten in Woerden in het huidige tempo door-groeit, is het budget dat de gemeente voor 2004 aan WeideSticht heeft toegekend, halverwege dit jaar uitgeput. Inmiddels heeft de gemeente hier extra geld voor uitgetrokken. Edwin Aarts: "We zijn ook met elkaar in gesprek over de situatie met ingang van 2005, als de Wet op de jeugdzorg van kracht is. Dan moet bureau jeugdzorg namelijk een deel van de vrij toegankelijke, ambulante zorg afstoten. Die komt dan op het bordje van de gemeente terecht. Die ontwikkeling en de toenemende hulpvraag zullen er op enig moment toe leiden dat het einde van onze financiële mogelijkheden in zicht komt. Wij zijn er nog niet uit hoe we daar precies mee om moeten gaan. We proberen de hulpvraag binnen de perken te houden door lokettisten en zorgadviesteams te stimuleren tot het maken van een betere schifting van de

Gemeentelijke taken

Najaar 2003 zijn op landelijk niveau afspraken gemaakt over de taken van gemeenten op het gebied van opvoed-, opgroei- en gezinsondersteuning (zie Nieuwsbrief nr.10). De gemeente Woerden heeft deze taken ondergebracht in het jeugdloket. Dit betreft:

1. Informatie verstrekken over opvoeden, opgroeien en het relevante voorzieningenaanbod.
2. Signaleren van problemen van jongeren en opvoeders.
3. Toeleiden naar en wegwijs maken in het hulpaanbod.
4. Kortdurende pedagogische hulp.
5. Coördinatie van zorg op lokaal niveau.

problemen die op hen afkomen. In veel gevallen gaat het namelijk om normale puberproblematiek. Die hoeft niet tot een melding bij het jeugdloket te leiden."

Bureau jeugdzorg heeft intake en screening niet over te doen

Maatschappelijke oorzaken

Jan van Dijk: "De toename van de hulpvraag wordt maar voor een deel veroorzaakt door het bestaan van laagdrempelige jeugdloketten in deze

regio. Er ligt ook een algemeen maatschappelijke ontwikkeling aan ten grondslag. Overal in het land nemen de problemen onder jeugdigen toe. Je ziet bijvoorbeeld steeds meer kinderen zonder ontbijt op school komen. Bovendien vragen mensen sneller om hulp. Maar de hulpverlening kan niet alle problemen oplossen. Je kunt er ook niet tot in het oneindige meer geld in blijven pompen. Schaarste is een gegeven, ook in de 'zorgeconomie'. Daar zullen we mee moeten leren leven. Er is best nog wat te winnen door een betere afstemming en samenwerking tussen zorgvoorzieningen, maar er kan een moment aanbreken waarop je 'nee' moet verkopen." ■

Wet Maatschappelijke Ondersteuning

Niet leunen, maar steunen

Het is van belang dat jongeren, ouders en mede-opvoeders zelf en samen doen wat ze zelf en samen kunnen doen op het terrein van opgroeien en opvoeden. Maar het is ook van cruciaal belang dat ondersteuning wordt geboden in situaties die iedereen herkent als 'logisch en noodzakelijk'. De gemeente is bij uitstek de verantwoordelijke partij om te zorgen dat deze aanpak dicht bij jongeren, ouders en mede-opvoeders, samenhangend gestalte krijgt als onderdeel van een breder lokaal beleid.

Deze filosofie ligt ten grondslag aan het opnemen van het lokale jeugdbeleid in de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO). Het doel van deze wet is het bevorderen van de maatschappelijke participatie van alle burgers. Degenen die dit zelf kunnen realiseren, al dan niet met hulp van hun naasten, moeten zelf hun verantwoordelijkheid nemen. Voor mensen die hiertoe *niet* in staat zijn, aanvaardt de overheid medeverantwoordelijkheid. Die rol van de overheid is tot nu toe onder meer geregeld in de Welzijnswet en de Wet voorzieningen gehandicapten. Deze wetten gaan op in de nieuwe WMO. Dit geldt ook voor delen van de huidige Algemene wet bijzondere ziektekosten (Awbz).

Eén-loket-benadering

Gemeenten hebben op grond van de WMO de taak lichtere vormen van hulp en ondersteuning te organiseren. De bedoeling is dat dit in toenemende mate vanuit een één-loket-benadering gebeurt, met meer onderlinge samenhang en minder regels. De WMO legt slechts in algemene termen vast op welke terreinen ('prestatievelden') de gemeente een voorzieningenbeleid moet voeren. Maar welke concrete *voorzieningen* de gemeente realiseert, is in de nieuwe situatie een zaak van lokale besluitvorming. Zo is er onder meer een prestatieveld 'preventieve voorzieningen voor kinderen, jeugdigen of ouders met problemen met opgroeien of opvoeden'.

Voor het algemene lokale jeugdbeleid is geen apart prestatieveld benoemd. Dit maakt onderdeel uit van enkele bredere prestatievelden.

Lokale besluitvorming en inspraak

Gemeenten zijn straks verplicht eens in de vier jaar een samenhangend beleidsplan voor zorg en welzijn te maken en onder andere burgers daarbij gelegenheid te geven tot inspraak. Dit gebeurt om de beschikbaarheid van noodzakelijke hulp en ondersteuning op lokaal niveau te waarborgen. Het kabinet is van plan het voorstel voor de WMO komend voorjaar bij de Tweede Kamer in te dienen, zodat de wet in 2006 van kracht kan worden. Meer informatie is te vinden in de brief van de minister en de staatssecretaris van VWS aan de Tweede Kamer van 23 april 2004 (zie www.minvws.nl, onder Kamerstukken). ■

Afspraken over toegangsfunctie bureau jeugdzorg tot jeugd-ggz

Begin dit jaar is een landelijke werkgroep aan de slag gegaan met het voorbereiden van de bureaus jeugdzorg en de instellingen voor geestelijke gezondheidszorg voor jeugdigen (jeugd-ggz) op de veranderingen in hun onderlinge relatie. Vanaf het moment dat de Wet op de jeugdzorg in werking treedt, bepaalt bureau jeugdzorg namelijk welke ggz-zorg jeugdige cliënten nodig hebben. De belangrijkste vragen die deze verandering bij de betrokken instellingen oproept, zijn - of worden binnenkort - beantwoord.

Uitgangspunt van de Wet op de jeugdzorg is dat er voor jeugdigen met opvoed- en opgroei problemen één toegang is tot het zorgaanbod: bureau jeugdzorg. Dit bureau vervult de toegangsfunctie voor de huidige jeugdhulpverlening, de civiele plaatsingen in justitiële jeugdinrichtingen, de jeugd-ggz en - op termijn - de jeugd-ivg (zorg voor licht-verstandelijk gehandicapten). De enige uitzondering op de toegangsfunctie van bureau jeugdzorg voor de jeugd-ggz is de mogelijkheid van rechtstreekse verwijzing door een huisarts. Dit is toegestaan als er een redelijk vermoeden bestaat dat de jeugdige aan een ernstig psychiatrische stoornis lijdt.

Werkgroep

Voor de integratie van de toegang tot de jeugd-ggz in het bureau jeugdzorg hevelt het kabinet per 1 januari 2005 25 miljoen euro over van de Awbz naar de doeluitkering jeugdzorg. Om de overheveling van de toegangstaak van de jeugd-ggz naar bureau jeugdzorg in goede banen te

leiden is de werkgroep 'Integratie toegang jeugd-ggz in het bureau jeugdzorg' in het leven geroepen. Daarin zijn vertegenwoordigd: de MO-groep, GGZ-Nederland, het IPO, Zorgverzekeraars Nederland en de ministeries van VWS en Justitie. De werkgroep moet de betrokken partijen voorbereiden op de nieuwe situatie. In aansluiting daarop nemen de provincies het voortouw bij het maken van regionale werkafspraken tussen bureau jeugdzorg, het zorgkantoor (de zorgkantoren) en de zorgaanbieders in de jeugd-ggz.

Vanaf 1 januari a.s. indicatiestelling jeugd-ggz door bureau jeugdzorg

Gevolgen Zorgverzekeringswet

Per 1 januari 2006 wordt het overgrote deel van het zorgaanbod in de jeugd-ggz overgeheveld van de Awbz naar de

toekomstige Zorgverzekeringswet. Eén van de kernvragen van de werkgroep was welke consequenties dit heeft voor de toegangsfunctie van bureau jeugdzorg. Inmiddels heeft de staatssecretaris van VWS hierover duidelijkheid verschaft. Zij heeft besloten de toegangsfunctie van bureau jeugdzorg tot de jeugd-ggz in de Zorgverzekeringswet te verankeren. Dit betekent dat bureau jeugdzorg ook na 1 januari 2006 bepaalt of jeugdige cliënten ggz-zorg nodig hebben.

Praktische consequenties

In de werkgroep is gebleken dat bij de veldpartijen behoefte bestaat aan informatie over een aantal praktische consequenties van de overheveling van de toegangstaak naar bureau jeugdzorg. Hierbij gaat het onder meer om de volgende vragen. Hoe moet bureau jeugdzorg aanspraken op ggz-zorg omschrijven in het indicatiebesluit? Welke rol vervult het zorgkantoor? Hoe is het casemanagement en het inzagerecht binnen de jeugd-ggz geregeld voor cliënten en medewerkers van bureau jeugdzorg? Krijgt bureau jeugdzorg te maken met de PGB-regeling (het persoonsgebonden budget) en zo ja, wat is de rol van bureau jeugdzorg in dat geval? In augustus publiceert het ministerie van VWS een notitie die de meest gestelde vragen op dit gebied zal beantwoorden. Tegen die tijd is de notitie te vinden op www.jeugdzorg.nl. ■

Kort

Koers operatie 'Jong'

Het kabinet heeft op vrijdag 11 juni jl. ingestemd met het document 'Operatie Jong: Sterk en resultaatgericht voor de jeugd'. Dit document bevat een beschrijving van de ambities van het kabinet op het gebied van jeugd en jongeren. Tijdens een conferentie op 14 juni zijn deze ambities, waarmee het kabinet de koers voor Operatie Jong heeft uitgezet, toegelicht. de Operatie Jong is een samenwerkingsverband van de ministeries van VWS, OCW, Justitie, SZW, BZK en VROM. Nadere informatie is te vinden op www.operatiejong.nl.

(foto: Bart Versteeg)

"We komen een heel eind, maar verwacht niet meteen een goed geoliede machine"

"De meeste bureaus jeugdzorg zal het wel lukken, om op 1 januari 2005 de interne organisatie te hebben afgestemd op de Wet op de Jeugdzorg", stelt Leo Euser, directeur Bureau Jeugdzorg Gelderland. "Verwacht alleen niet dat het op 2 januari meteen overal als een goed geoliede machine functioneert. We werken er hard aan, maar het gaat landelijk om 4500 medewerkers die anders moeten leren werken. Dat heeft z'n tijd nodig."

Vorig jaar kwam een aantal medewerkers van de vijftien bureaus jeugdzorg op landelijk niveau bij elkaar om de wettelijke taken van de bureaus te vertalen in concrete werkprocessen. Het resultaat van hun inspanningen werd door adviesbureau Ordina vastgelegd in het Referentiewerkmodel bureaus jeugdzorg. Najaar 2003 stelden de ministeries van VWS en Justitie dit model vast.

De 'wat-vraag'

Het Referentiewerkmodel behandelt uitsluitend de 'wat-vraag'. Het beschrijft welke taken bureau jeugdzorg vanaf 1 januari a.s. moet uitvoeren, bijvoorbeeld op het gebied van aanmelding, vaststellen van de benodigde zorg, casemanagement, jeugdreclassering en dergelijke. De 'hoe-vraag', met behulp van welke methodieken de wettelijke taken moeten worden uitgevoerd, komt er niet in aan de orde. De verantwoordelijkheid daarvoor ligt namelijk bij ieder bureau afzonderlijk.

De bureaus jeugdzorg zijn op dit moment bezig met de implementatie van het referentiewerkmodel in hun organisatie.

Leo Euser en zijn collega Dorien Baerends, directeur van Bureau Jeugdzorg Utrecht en lid van het Branchebestuur Jeugdzorg van de MO-groep, vertellen hoe die implementatie verloopt.

"Nieuwe rol bureau jeugdzorg moet 'tussen de oren' zitten"

Grote faseverschillen

"Het is geen landelijk uniform implementatieproces", benadrukt Leo Euser.

"Daarvoor zijn de (fase)verschillen tussen de bureaus te groot. Sommige bureaus jeugdzorg bestaan al een aantal jaren en hebben hun organisatie grotendeels op orde. In andere provincies is dit proces pas onlangs opgestart. Ordina heeft de situatie in kaart gebracht en per bureau een implementatieplan op maat gemaakt.

Bij elk bureau is nu een verandermanager bezig met de uitvoering ervan. Op landelijk niveau stemmen deze mensen hun activiteiten af en ondersteunen zij elkaar. Van de voorlopers kunnen de andere bureaus daarbij veel leren."

Ook voorlopers nog niet klaar

"Ik ben blij dat er nu een goed referentiewerkmodel op tafel ligt", zegt Dorien Baerends. "Als voorlopers hebben we het zelf moeten uitvinden, op een moment dat nog niet eens vaststond hoe de wet en de bijbehorende Amvb's er precies uit zouden gaan zien. Dat is pas in de loop van 2003 duidelijk geworden. Gelukkig komt het referentiewerkmodel op hoofdlijnen overeen met de werkprocessen die wij in Utrecht hebben ontwikkeld. Maar ook wij zijn er nog niet klaar mee. In de eerste plaats omdat er vorig jaar, op het laatste moment nog nieuwe elementen aan de wet zijn toegevoegd. Die zijn we nu aan het verwerken. In de tweede plaats moet de nieuwe rol en werkwijze van bureau jeugdzorg bij de hulpverleners 'tussen de oren' komen te zitten. Als je daar onvoldoende aandacht aan besteedt, zullen zij de nieuwe werkprocessen en cliëntvolgsystemen alleen maar als bureaucratische rompslomp ervaren."

Workshops

Leo Euser: "Bij Bureau Jeugdzorg Gelderland hebben we de vertaalslag van het Referentiewerkmodel naar eigen werkprocessen en informatiesystemen gemaakt door middel van workshops, waaraan in totaal honderd medewerkers hebben deelgenomen. Het resultaat ligt eind juni op tafel: een concept-handboek, waarin behalve de 'wat-vraag', ook de 'hoe-vraag' wordt behandeld. Naar het voorbeeld van het digitale informatiesysteem van Bureau Jeugdzorg Utrecht bevat het handboek een aantal checklists. Die zijn bedoeld ter ondersteuning van medewerkers bij de uitvoering van de diverse wettelijke taken. In het najaar gaan wij onze mensen trainen in het gebruik ervan." ►

Dorien Baerends (Bureau Jeugdzorg Utrecht) en Leo Euser (Bureau Jeugdzorg Gelderland): "Een zekere mate van bureaucratie is onvermijdbaar en bovendien in het belang van het kind." (foto: Teun Baak)

'Beslisboom'

Dorien Baerends: "Voor het diagnostiektraject hebben wij een 'beslisboom' opgesteld. Dit bevordert het methodisch handelen. Het digitale informatiesysteem ondersteunt het werkproces en dus ook het werken met deze beslisboom. Voor het opstellen van een diagnostisch beeld kunnen medewerkers ook gebruik maken van diverse andere hulpmiddelen. Een deel daarvan is gedigitaliseerd. Verder kunnen ze interne en soms ook externe gedragswetenschappers raadplegen. In dit zelfde informatiesysteem registreren wij van alles in het kader van de beleidsinformatie. Op termijn kan onze financier, de provincie, via een wachtwoord zelf toegang krijgen tot anonieme beleidsinformatie. Dan kan de provincie bijvoorbeeld zien hoeveel cliënten in een bepaalde periode zijn geïndiceerd voor dagbehandeling."

Weerstand

Hoe kijken de medewerkers van Bureau Jeugdzorg Utrecht tegen zo'n elektronisch hulpmiddel aan? Dorien Baerends: "Dat hangt ervanaf aan wie je het vraagt.

Nieuwe hulpverleners zijn er in het algemeen heel blij mee. Bij oude rotten in het vak bestaat er soms wel weerstand tegen. Als je gewend bent op je intuïtie af te gaan en op een bepaalde manier te werken, is het niet altijd even prettig als jouw aanpak door de handreikingen die het informatiesysteem biedt, ter discussie wordt gesteld." Leo Euser: "De toepassing van zo'n systeem kent natuurlijk ook grenzen. De kernbeslissingen moet je aan de professionaliteit van de hulpverlener overlaten. Maar als hij kiest voor A, geeft het systeem wel aan dat hij daarna door moet gaan naar G en niet naar D."

"De betrokkenheid van onze medewerkers is enorm groot"

Bureauwerk

"Hulpverleners zijn meestal niet zo administratief georiënteerd", stelt Dorien Baerends. "De nieuwe rol van bureau jeugdzorg brengt echter veel bureauwerk met zich mee. Het recht op jeugdzorg dat de wet introduceert, is een groot goed.

Daar moet je zorgvuldig mee omgaan. We moeten ons doen en laten dus goed documenteren, zodat we ons kunnen verantwoorden tegenover de cliënt, de financier en - zo nodig ook - de rechter. Een zekere mate van bureaucratie is dus onvermijdbaar en bovendien in het belang van het kind."

"De hulpverlener bij bureau jeugdzorg heeft in de nieuwe context een andere rol dan voorheen", vult Leo Euser aan. "De cliëntcontacten zijn van kortere duur en de ruimte om zelf hulp te verlenen is beperkt. Voor het uitvoeren van de regietaken van bureau jeugdzorg zitten medewerkers vaak achter het beeldscherm. Dat is een verandering waar niet iedereen even gemakkelijk in meegaat. Daarom moeten wij - behalve in alle organisatieveranderingen en de communicatie die daarbij hoort - ook veel energie steken in het opleiden van mensen."

Complexiteit onderschat

"Ik krijg wel eens de indruk dat de politiek de complexiteit van ons werk en het veranderingsproces waar we mee bezig zijn, onderschat", verzucht Leo Euser. "Het op het goede spoor zetten van cliënten met opvoed- en opgroei problemen is op zichzelf al geen eenvoudige opgave. Daar komt bij dat wij een bijzonder breed takenpakket hebben. Binnen al onze taakgebieden vinden nu ingrijpende veranderingen plaats. Dat geldt bijvoorbeeld ook voor de jeugdbescherming. En op juist op zo'n moment krijgt dit taakgebied een forse bezuiniging te verwerken. Dat kan ik mijn mensen niet uitleggen. Doelmatigheidswinst is altijd wel te realiseren, maar niet op zo een korte termijn en niet op dit moment." Ook Dorien Baerends heeft nog een hartenkreet. "Wij hopen van harte dat de sector over twee jaar, bij de tussentijdse evaluatie van de nieuwe wet, niet te horen krijgt dat het toch allemaal anders moet. Een volgende ingrijpende koersverandering op een zo korte termijn zou fnuikend zijn voor de productiviteit van de bureaus jeugdzorg en de motivatie van de mensen op de werkvloer. De betrokkenheid van onze medewerkers is enorm groot. Die moeten we met z'n allen koesteren, in het belang van degenen om wie het allemaal is begonnen: de cliënt." ■

(foto: Bart Versteeg)

Vijf jaar innovatie en kwaliteitsverbetering pleegzorg

Op 1 juli 2004 komt een einde aan vijf jaar onderzoek en ontwikkeling in twee opeenvolgende landelijke projecten voor de pleegzorg: Trillium en Project pleegzorg 2.

De nalatenschap van deze projecten, gericht op innovatie en kwaliteitsverbetering, bestaat uit een aantal producten en publicaties waar pleegzorginstellingen direct mee aan de slag kunnen gaan.

Het eerste landelijke project, Trillium, heeft in de periode 1998-2001 een groot aantal publicaties opgeleverd, waaronder een visie op de pleegzorg en documenten over voorlichting, zorgprogramma's, beleidsinformatie en deskundigheidsbevordering. In de periode 2002-2004 is daar in het Project pleegzorg 2 op voortgeborduurd. In dit artikel zijn de belangrijkste resultaten van dit laatste project op een rij gezet.

Uitwerking hulpverlenings- en opvoedingsvariant

In een destijds door Trillium gepubliceerd visiedocument worden twee invalshoeken onderscheiden van waaruit de pleegzorg op hulpvragen kan inspelen: de hulpverlenings- en de opvoedingsvariant. In het Project pleegzorg 2 zijn deze varianten doorontwikkeld. Voor de hulpverleningsvariant is een concrete methodiek uitgewerkt. Acht pleegzorginstellingen hebben meegewerkt aan veldexperimenten op dit gebied. Helaas stagneert de implementatie van de hulpverleningsvariant in een aantal regio's. Dit heeft financiële redenen.

Centrale kenmerken van de opvoedingsvariant zijn het creëren van duidelijkheid voor het pleegkind over zijn toekomst en het waarborgen van de continuïteit van de pleegzorgplaatsing. Deze variant is uitgewerkt in een beschrijving van het bijbehorende primaire proces. Daarmee kunnen pleegzorginstellingen de opvoedingsvariant binnen hun instelling inhoudelijk vormgeven.

Deeltijdpleegzorg

Deze vorm van pleegzorg biedt mogelijkheden om flexibel in te spelen op individuele hulpvragen en sluit goed aan bij de Wet op de Jeugdzorg. Daarin staat immers de vraag van de cliënt centraal. In het Project pleegzorg 2 is een inventarisatie gemaakt van de bestaande vormen van deeltijdpleegzorg in Nederland.

Ook is onderzoek gedaan naar de tevredenheid van klanten over het zorgaanbod. Eén en ander leidt tot de conclusie dat de professionele ontwikkeling en uitvoering van deeltijdpleegzorg deugdelijke financiering vereisen. Daarvan is op dit moment echter geen sprake.

Ouders in de pleegzorg

De meeste pleegzorginstellingen zijn hard op weg om ouders een duidelijke en actieve plek te geven in het pleegzorgproces. In het Project pleegzorg 2 is over dit aspect een visiedocument ontwikkeld en een - drukbezocht - congres georganiseerd. De website van Pleegzorg Nederland, www.pleegzorg.nl, krijgt een apart onderdeel voor ouders.

Betaalde en faciliterende pleegzorg

De experimenten met betaalde en faciliterende pleegzorg in Noord-Brabant hebben de discussie over dit onderwerp gestimuleerd. Een landelijke inventarisatie wijst echter uit dat dergelijke vormen van pleegzorg in heel Nederland

voorkomen. De reden hiervoor is dat het steeds moeilijker wordt pleegouders te vinden, vooral voor kinderen met forse gedragsproblemen of kinderen ouder dan 12 jaar. De meeste instellingen hebben nu nog een beperkte capaciteit voor betaalde en faciliterende pleegzorg, maar ze willen die capaciteit allemaal uitbreiden.

Kwaliteitskringen gaan door

Hoewel het Project pleegzorg 2 op 1 juli 2004 de activiteiten beëindigt, gaan de regionale kwaliteitskringen die in dit verband zijn gevormd, door. Door de kwaliteitskringen, bestaande uit medewerkers van pleegzorginstellingen en bureaus jeugdzorg, is het werkveld actief betrokken bij de activiteiten van het landelijke project. De deelnemers blijven in ieder geval tot 1 januari 2005 ervaring en deskundigheid uitwisselen. Zij onderzoeken of er voldoende draagvlak en financiering is om na die datum verder te gaan. Als dit het geval blijkt te zijn, zullen ze opnieuw concrete producten voor de (landelijke) pleegzorg gaan ontwikkelen.

Een compleet overzicht van de resultaten en producten van het Project pleegzorg 2 is te vinden op de website www.pleegzorg.nl, onder de rubriek Actueel. ■

(foto: Bart Versteeg)

Kort **Forensisch** **Psychiatrische Dienst** **en Bureau Jeugdzorg**

Het Openbaar Ministerie en alle vestigingen van de Raad voor de Kinderbescherming zijn met ingang van 2005 verplicht bij het aanvragen van forensische persoonlijkheidsonderzoeken in jeugdzorgzaken gebruik te maken van het 'Landelijk kader forensische diagnostiek in de jeugdzorg'. Deze verplichting geldt in strafrechtelijke en civielrechtelijke zaken. Voor de bureaus jeugdzorg geldt deze verplichting voornamelijk niet, maar zij kunnen wel bij de nieuwe werkwijze aanhaken. Op verschillende plaatsen in het land gebeurt dit al. De overige bureaus worden binnenkort door het ministerie van Justitie benaderd.

Forensische diagnostiek is diagnostiek waarvan de uitkomst op de één of andere manier wordt gebruikt voor voorlichting aan en advisering van de rechter. Met het landelijk kader wil Justitie de doelmatigheid van aanvragen voor forensische diagnostiek voor jeugdigen verhogen, de doorlooptijden verkorten en de kwaliteit van de rapportages verbeteren. De Forensisch Psychiatrische Dienst (FPD) adviseert hiertoe de aanvrager over de inhoud van de aanvraag, bemiddelt bij de aanbesteding en beoordeelt de kwaliteit van het eindrapport. De eerste ervaringen wijzen erop dat de doelstellingen van dit project - betere en snellere rapportages en een doelmatiger gebruik van onderzoeksmiddelen - met het landelijk kader kunnen worden gerealiseerd. Meer informatie bij de landelijk coördinator, Thijs van der Heijden: t.p.van.der.heijden@minjus.nl. ■

(foto: Bart Versteeg)

Twee nieuwe Amvb's

Op 3 juni zijn in de Staatscourant twee Algemene maatregelen van bestuur (Amvb's) gepubliceerd, waarin onderdelen van de Wet op de jeugdzorg zijn uitgewerkt. Het gaat om de besluiten Beleidsinformatie en Subsidie rechtspersoon. De 'voorhangtermijn' bedraagt vier weken. Dit betekent dat iedereen tot vier weken vanaf de publicatiedatum de tijd heeft om op de inhoud van de besluiten te reageren.

Besluit Beleidsinformatie

In de Wet op de jeugdzorg is een kader neergelegd voor het regelen van de beleidsinformatie die nodig is om te komen tot een samenhangend jeugdzorgbeleid (hoofdstuk VII, de artikelen 42 tot en met 46). Er staat ook in welke gegevens ministers, gedeputeerde staten en zorgverzekeraars mogen verwerken. Om welke gegevens het hierbij precies gaat, is vastgelegd in het Besluit Beleidsinformatie. Daarin is ook te lezen wie die gegevens verzamelt en bewerkt en onder welke voorwaarden de levering van informatie aan provincies en Rijk wordt geregeld.

Besluit Subsidie rechtspersoon

Dit besluit regelt de subsidiëring van Nidos, de landelijke voogdij- en gezinsvoogdij-instelling voor vreemdelingen. De subsidieregeling komt overeen met die op grond van de Wet op de Jeugdhulpverlening. Het gaat om een louter technische aanpassing aan de Wet op de Jeugdzorg. ■

Colofon

Redactieadres

Ministerie van VWS
Postbus 20350
2500 EJ Den Haag
e-mail: jeugdzorg@minvws.nl

Coördinatie

Ministerie van VWS: DJB en DVC
Ministerie van Justitie: DJC en DV

Redactie

Teun Baak, Tekst & Beleid bv, Bleiswijk

Vormgeving

Optima Forma bv, Voorburg

Fotografie

Er bestaat geen enkele relatie tussen de afgebeelde personen en de inhoud van de artikelen, tenzij in een fotobij-schrift uitdrukkelijk anders is vermeld.